

Irakaskuntza euskaraz, bai!

Irakasle Elkarte

Zer da elebitasuna, eta zer diglosia?

Elebitasuna, ongi dakigun bezala, pertsonari dagokion zerbait da eta diglosia, aldiz, gizarteari dagokiona, hots, gizarteari buruzko egoera agertzen duena; beraz, zientzia aldetik Psikolinguistika arduratuko da elebitasunaz eta Soziolinguistika aldiz, diglosiaz.

Hori esanik, eta elebitasuna aztertzerakoan ikusiko dugun bezala, oso kontzeptu erlatiboa da, zergatik? bada, pertsona elebidun eta elebidun orekatua izatea gainera, oso zaila delako, hots, pertsona batek edozein gauzari buruz berdin berdin hitzegitea bi hizkuntzatan, praktikan ezinezkoa gertatzen baita.

Diglosiaz ere gauza bera gertatzen da. Gizarte batean bi hizkuntza desberdin baldin badaude eta bi hizkuntza horiek funtzio desberdinak betetzen badituzte, diglosia dagoela esaten dugu; beraz, gizarteak ez dira inoiz elebidunak, pertso-

nak baizik.

Elebitasuna bestalde, minorizazioarekin agertzen da. Elebitasuna ez da agertzen kasualitatez historian zehar, zeren estatu batetan hizkuntza bat minorizaturik dagoenean, estatu horretan bigarren mailako hizkuntza bilakatzen baita, eta ez da inoiz hizkuntza ofizial eta nagusia bezain inportantea izaten; hizkuntza minorizatu hau hitzegiten duten horietxek izan ohi dira elebidunak. Beraz, elebitasunaren erabakia guztiz politikoa da, zergatik? Estatu batetan hizkuntza bat (euskara, gure kasuan) hitzegiten duen komunitatea minorizaturik eta zapalduz gertatu denean sortzen baita elebitasuna hain zuzen ere.

Baina zer gertatzen da Euskal Herrian?

Hemen bi hizkuntza ofizial (?) ditugu, eta elebitasun arazorik ez dagoen edozein herritan, aldiz, hizkuntza batek betetzen dituen funtzio guztiak hizkuntza *bat eta berean* egiten dira, gurean berriz nola

Euskal gizarteko partaide izateko tresnarik eraginkorrena euskara da.

planteiatzen zaigu arazoa? Hemen hiru hizkuntza ditugu (euskara, gaztelania, frantsesa) eta euskara familian eginagatik, kalean, funtzio nagusi horiek, hau da, ekonomia, administrazioa, irakaskuntza, politika,.... guztia erdaraz (gaztelaniaz eta iparraldean frantsesez) egiten da. Beraz, Euskal Herrian egoera diglosikoan bizi garenok euskaldunok gara, eta ez hemen bizi diren erdaldunak; hizkuntzaren funtzio guztiak erdaraz betetzen dituztelako.

Hemen badirudi frogatu egin behar dela bere hizkuntzaz ikasten duten haurrak ez direla "atzeratuak" izango

Eta nola esprika daiteke hemen gertatzen dena, hots, hizkuntza praktikoa *bat eta erdara* bultzatzea, nahiz eta gero ofizialki elebitasun orokorra proposatzen den? Mundu guztiak bi hizkuntza hitzegitea, azken finean, bakoitzak nahi duena eginez, hau ote hemengo helburua? Guk dakigunez, inon ez da horrelako exenplurik eman, alderantzizkoa baizik, "pertsonak elebakarrak izan daitezen, estatua elebiduna edo eleaniztuna izatea" izan baita hizkuntz arazoak dituzten lurralde-

tako erabakia, hemen horretan ere ikus daitekeenez, guztiz aurka gabiltza, bakoitzak nahi duena eginez eta bakoitzak nahi duena egiteak erdara nagusitzea bait dakar, eta ondorioz, hizkuntzaren (euskararen) desagertzea. Fenomeno horri *etnozidioa* deitzen zaio, hots, pertsonak hil gabetanik hizkuntza hiltzea, alegia.

Egoera horrela delarik, guri dagokigun alor eta erantzukizunean eragin behar dugu, hau da, irakaskuntzan.

Lehen ez zeuden tresna eta bitartekoak izan arren, instituzioak markatutako bideetatik jarraitzea behartuta sentitzeak itotasuna sortu du irakaskuntzan eta alternatiba progresistek ez dute gauzatzeko eta ezta bideratzeko lekuri aurkitzen. Bakoitzak bere txokoa egiten dituen ahaleginak bildu, indarrak batu eta indar eragilea izango duen ilusio berria sortu asmoz, ISILIK aldizkariak (11. alean) ale monografiko bat atera du, eta beronen bitartez bide bat zabaldu nahi du, aurretik gure Herriak behar duen eskolaren inguruan sortutako lan eta asmoen kokaleku izatez gainera, gorpuzteko beharrezkoa den bultzada eskainiz.

Irakaskuntza euskaraz, bai

Arestian aipatu bezala, irakaskuntzak Euskal Herrian bizi duen arazorik larrienetarikoa (larriena ez esatearren) euskalduntzearena da.

Hori dela eta 11. alean gai monografiko gisa eta euskalduntzearen inguruan *euskara hutsezko* irakaskuntza posible dela frogatzeko iritzi teoriko eta praktikoz hornitu dugu ale hau, berorren inguruan eztabaidak sortu eta ahal dela eredu gisa praktikara eraman ahal izateko.

Guztiok dakigunez, instituzioetatik bultzaturik A, B eta D izenez bataiatutako ereduak sortu zituzten, gizartearen lasaitasunerako nolabait esateko, zeren, esperientziek frogatu digutenez, adabaki bat besterik ez bait dira, benetako euskalduntze planifikaziorik ez dagoelako.

Aipatu ereduok ikaslegoaren abiapuntu soziolinguistikoa eta gurasoen borondatea dute oinarritzat eta inolaz ez erabilerera berratzeko adinako ezagutza.

A, B eta D ereduotan gaztelania ezagutzeaz gainera, erabilerara ere bultzatzen den bitartean, euskarari menpekotasuneko tratamendua eskaintzen zaio, erabilerara bultzatuko lukeen adinako ezagutza ukatuaz.

Gainera, giro erdaldunduetako haurrentzat A, B ereduak eta euskaldunentzat, aldiz, D eredu bereizteak, hizkuntzen arteko diskriminazioa bultzatzen du ikasleen artean, eta inolaz ere ez du euskalduntze prozesurik bideratzen.

Beraz, diskriminaziorik sor ez dadin eta Euskal Herrian "integratzeko" biderik zuzenena hain zuzen, hizkuntza da, hots, euskal gizarteko partaide izateko tresnarik eraginkorrena **euskara** da. Horregatik, haurren gizarteratze prozesuan izugarritzko inportantzia duelako irakaskuntz hizkuntzak, horrexegatik bakarrik, eskolatu behar dugu haur hori euskaraz. Baina jakina, ez da aski haur hori euskaraz eskolatzea, bera bizi den inguru guztiak ere euskara erabili egin behar bait du. Eta euskara erabiltzeko ezinbesteko baldintza da hizkuntza hori ezagutzea, nahikoa ez bada ere (katea da) beraz, gure kasuan, ezagupen hori ziurtatzen duena **euskara hutsezko** irakaskuntza da hain zuzen, honek, egoera soziolinguistiko desberdinetako haurrak (bai giro erdaldunekoak, zein euskaldunekoak), gutxieneko ezagutza maila berdinean batetara helaraztea duelako helburutzat, erabilerara izanik aldi berean jomuga eta bitarteko.

Irakaskuntza mota honi *murgilketa* edo *murgiltze sistema* deitzen diogu. Murgilketa honek bestalde, irakaskuntza eta euskararen arteko erabateko identifikazioa eskatzen du: euskara da erreferentzia bakarra eta ez bilinguismoa.

Gainera, edozein Herri normalek, hau da, bere hizkuntza normala duenak ale-

Ikaskuntza prozesua bideratzeko, haur-guraso-irakasleen artean benetazko komunikazioa sortu behar da.

gia, ez du justifikatu beharrik beronen erabilerara ikastetxeetan arrazoizkoa denez, baina hemen badirudi frogatu egin behar dela bere hizkuntzaz ikasten duten haurrak ez direla "atzeratuak" izango, aitzitik, munduan zehar eginiko esperientziek diotenez, murgiltze metodoak afektibitate aldetik zein edukien aldetik ere, askoz aberatsagoak dira sistema arruntak baino.

Hori horrela, hizkuntz murgilketa oso positibotzat jotzen dugu bigarren hizkuntzaren ikasketarako. Halere, bada zenbait baldintza kontutan hartu beharrekoa, bestela, ezinezkoa gerta bait daiteke benetako murgilketa. Hala nola:

- Ikastetxearen jarrera edo predisposizioa.
- Irakaslegoaren jarrera eta, ondorioz, prestakuntza

- Gurasoen kontzientziaketa.

Lehendabiziko puntuari dagokionez, Ikastetxeak euskalduntze proiektu bat onartu eta praktikara eramaten ahalegin-
du beharko du guraso eta irakaslegoaren laguntzaz. Euskara hutsezko irakaskuntzan hasteko tenorean aurkako iritziak hizkuntzarekiko erabaki ideologikoetatik datoz askotan, eta beste zenbaitetan aldiz, jarrera pertsonaletatik, hau da, horrek suposatzen duen klase aldaketaren beldur direlako irakasleak, e.a., e.a.. Halaz ere, beharrezkoa da irakaslego zati handi batek ikastetxe horretako proiektua onartzea, beronek dakartzan konpromisuez, hots, ikastaro batzutan ikastetxe beretik ez mugitzea, hasierako gelen ardua eta erresponzabilitatea irakasle esperientziadunengan uztea, ikastetxearen eta gurasoekiko harremanetan euskarazko irakaskuntza defendatzea, administrazioari behar diren laguntzak esijitzea, etabar, etabar.

Ikastetxeak euskalduntze proiektu bat onartu eta praktikara eramaten ahalengiduko beharko du guraso eta irakaslegoaren laguntzaz

Baina gurasoen lana izan daiteke lanik garrantzitsuena, bai haurrengan izan dezakeen eraginagatik, eta baita egitarauen arrakastarako ezinbestekoa den onarpen sozialagatik ere.

Gurasoen jarrera positiboak haurren interesa sortuko du euskararekiko, haurren bizitzan errazki sartuz.

Gurasoekiko lanak ekinbide desberdinak izan ditzake; matrikulazio kanpainetan, haurtzaindegietan, kultur ekintzetan, etabarretan, informazio banaketa eta zabalketa egitea, hots, zermolakoak diren

immersio egitarauak, nola garatzen diren, e.a.. Informazio-mahaiak, txosten banaketak, bideo emanaldiak, e.a. antolatuz.

Bestalde, ikastetxean bertan, gurasoen partaidetza bultzatuz, eskola-ekintzetan partaide bilakatuz, jaialdi antolaketan, liburutegietan lagunduz, materiala sortzen, tailerretan parte hartuz.

Euskarazko irakaskuntzan hasi behar duten haurren gurasoen zaintze berezia ere egin beharko litzateke, haur-guraso-irakasleen artean benetazko komunikazioa sor dadin.

Azkenik, eta irakaslearen formazioari dagokionez, euskarazko irakaskuntzan ihardun behar duten geletako arduradunek euskararen domeinu osoaren jabe izan behar dute, batetik, eta klaseak eman behar dituen mailari dagokion ekintza pedagogikoaren ezagutza, bestetik. Baldintzok irakasle-haurren arteko komunikazioa izugarri lagunduko dute, irakasleak erabiliko duen hizkuntza ikasteko motibazioa sortarazteko beharrezkoak bait dira.

Hauek izango lirateke gure ustez, bigarren hizkuntzaren ikasketan eragin-
go luketen faktoreak, gurasoen kontzientziaketarekin batera, irakaslegoaren etengabeko formazioa lagungarri bilakatuko dira, horrela, komunikazioa hobetuko duten bide eta estrategia berriak aurkituz eta ondorioz, euskarazko irakaskuntza.

Guzti honi erantsi beharko litzaioke alor soziolinguistikoan sartuko liratekeen zenbait ohar, eskoletan irakasten den euskarazko irakaskuntzarekin batera ez badira ematen hizkuntz honen erabilpena ziurtatu eta komunikazio-hizkuntza bilakatuko lukeen baldintza batzu, alfer-alferrikakoak izango dira eskoletan eginiko ahalegin guztiak ■